

Udruženje portparola tužilaštava u Bosni i Hercegovini
Удружене портпарола тужилаштва у БиХ
Udruga glasnogovornika tužiteljstava u Bosni i Hercegovini

Etika, Integritet i Transparentnost u Pravosuđu

Bilten br. 3

USAID-ov PROJEKT PRAVOSUĐE PROTIV KORUPCIJE
U BOSNI I HERCEGOVINI

Broj III, septembar 2023. godine, Sarajevo

IZJAVA O OGRANIČENJU ODGOVORNOSTI

Informacije i mišljenja izneseni u ovom dokumentu ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Riječi i pojmovi koji imaju rodno značenje, korišteni u ovom dokumentu, odnose se jednako na muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

PREDGOVOR

Bilten „Etika, integritet i transparentnost u pravosuđu“, kao jedan od načina komunikacije pravosudne zajednice u Bosni i Hercegovini (BiH) sa javnostima, predstavlja praktičnu realizaciju naše iskrene želje i postavljenog strateškog cilja da rad našeg Udruženja, ali i cjelokupnog pravosuđa, učinimo transparentnijim. U posebnom fokusu ovog biltena, pored tema vezane za transparentnost pravosuđa, jesu pitanja etike, integriteta i prevencije sukoba interesa. Iskreno se nadamo da će na ovaj način informacije, dostupne pravosudnoj zajednici u BiH i široj javnosti, s vremenom postepeno graditi međusobno razumijevanje, te ojačati povjerenje javnosti u rad pravosuđa.

U ovom broju biltena kroz razgovor sa Emirom Neradinom, sudijom Vrhovnog suda Federacije BiH, nastojali smo upoznati javnost sa etičkim dilemama sa kojima se susreću sudije u svom radu i ponuditi eventualna rješenja za određene dileme. Sa Melisom Vardo, psihologinjom u Kantonalnom tužilaštvu Zeničko-dobojskog kantona, razgovarali smo o ulozi psihologa u pravosuđu i radu sa djecom u toku krivičnog postupka.

Obradili smo i temu koja se odnosi na Zakon o slobodi pristupa informacijama i najčešćim problemima sa kojima se službenici za informisanje susreću u radu na ovim predmetima, kao i o drugim temama i događajima iz pravosuđa koji su bili aktuelni u oblasti transparentnosti i etike u proteklih nekoliko mjeseci.

Izradu biltena „Etika, integritet i transparentnost u pravosuđu“, podržava USAID-ov projekt Pravosuđe protiv korupcije u BiH (Projekt). Projekt posebno podržava partnerske sudove i tužilaštva u jačanju kapaciteta za efikasan rad na predmetima korupcije i organizovanog kriminala visokog nivoa, kao i u jačanju integriteta i transparentnosti u pravosuđu.

INTERVJUI

EMIR NERADIN, SUDIJA VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BIH

BITI SUDIJA DANAS

Etičke dileme, izazovi i dobre prakse

„Za sudijski poziv u današnjem vremenu, rekao bih da je jako odgovoran. Težina tog poziva se najprije ogleda u odgovornosti za donošenje odluka koje značajno utiču prije svega na ljudske živote.“

Šta za Vas znači biti sudija danas i zašto ste se odlučili za ovaj poziv?

E. Neradin: Za sudijski poziv u današnjem vremenu, rekao bih da je jako odgovoran. Težina tog poziva se najprije ogleda u odgovornosti za donošenje odluka koje značajno utiču prije svega na ljudske živote. To je posebno naglašeno u krivičnim predmetima. Po prirodi stvari suprotstavljeni su interesi optuženog i oštećenog, odnosno tužitelja. Jedino ispravno postupanje za sudiju je da se strogo drži zakona, tumačeći ga u skladu sa važećom sudskom praksom koja može biti korigovana relevantnim odlukama koje se tiču zaštite osnovnih ljudskih prava. Rijetko kada će svi interesi učesnika biti zadovoljeni, u pravilu ni jedan u očekivanoj mjeri, pa je za sudiju zakonitost jedina vodilja u radu i mjera postupanja u donošenju odluka.

Šta za Vas predstavlja najveću satisfakciju u radu?

E. Neradin: Najveću satisfakciju u radu za mene predstavlja dobro urađena sudska odluka koja i po mom uvjerenju u najvećoj mjeri postiže cilj krivičnopravne zaštite. Nekada sudije donose odluke koje su rezultat stanja u spisima predmeta, a za koju je jasno da je rezultat neke procesne greške u određenoj fazi postupka. To je samo jedan od više aspekta težine sudijskog poziva. Satisfakcija se javlja samo u onim predmetima koji su završeni bez da je bilo ko od učesnika postupka počinio kakvu procesnu grešku.

Koji su Vaši najčešći izazovi s kojima se suočavate prilikom obavljanja sudijske dužnosti?

E. Neradin: Najčešći izazovi sa kojima se suočava sudija u radu jeste pravilna ocjena dokaza radi utvrđivanja činjeničnog stanja i pravilno tumačenje značenja zakonske norme koju treba primijeniti. To su svakodnevni izazovi, budući da u praksi u pravilu nema savršenih predmeta, niti zakonskih odredbi koje ne zahtijevaju određen vid tumačenja njihovog značaja. Iako pisanje obrazloženja odluka troši najviše radnog vremena sudije (barem u drugostepenom krivičnom referatu na kojem ja radim), ukoliko sam zadovoljan prethodnom ocjenom dokaza i tumačenjem pravne norme koju primjenjujem, taj dio posla je za mene lakši.

Možete li nam opisati situaciju u kojoj ste se, eventualno, suočili sa određenom etičkom dilemom? Koja je to bila dilema i na koji način ste je uspješno riješili?

E. Neradin: U posljednje vrijeme je primjetno da zainteresovani za ishode krivičnih postupaka nastoje uticati na konačne sudske odluke putem medija. Takav pritisak se, u pravilu, nastoji ostvariti pogrešnim/

nestručnim tumačenjem kako procesnih pravila, tako i krivičnih zakona koje sudovi primjenjuju, kao i pogrešnim predstavljanjem motiva. U nekoliko predmeta sam se našao u takvoj situaciji i dilema je bila da li se upuštati u iznošenje demanta i odgovora putem javnih medija radi očuvanja vlastitog integriteta i povjerenja javnosti u pravosuđe. U jednom od predmeta, u kojem smo ocijenili da su javni istupi prevazišli mjeru, zajedno sa vijećem, čiji sam član bio, pripremio sam saopćenje za javnost koje je putem Ureda predsjednika Vrhovnog suda Federacije BiH (FBiH) objavljeno na internet stranici.

U medijima i javnosti često je naglašen izraziti nedostatak povjerenja u rad pravosuđa. Jedan od mogućih razloga je i nerazumijevanje načina na koji pravosuđe funkcioniše. Na koji način je moguće educirati širu javnost o specifičnostima sudijskog posla i donošenju sudijskih odluka?

E. Neradin: Slažem se da je u javnosti prisutno prilično veliko nerazumijevanje načina rada sudija i da je to posljedica prvenstveno slabe educiranosti po pitanju poznavanja funkcionisanja pravosuđa i pravila odvijanja sudskih postupaka, nerijetko i onih koji o tim postupcima izvještavaju, kao i njihovih tendencioznih izvještaja. S druge strane, mislim da je i opravdan oprez sudija kada su u pitanju javni istupi kojeg uzrokuju razna ograničenja nametnuta sudijama po pitanju javnog istupanja (pravila Kodeksa sudijske etike u vezi tema o kojima sudija može javno diskutovati, obaveza obavještavanja predsjednika suda i slično). Mislim da bi odgovarajući programi u okviru VSTV-a koji bi za cilj imali upoznavanje šire javnosti sa radom pravosuđa mogli biti korisni. Sjećam se da sam prije godinu-dvije gledao interesantne TV priloge u kojima sudije i tužitelji govore o svome radu.

**MELISA VARDO, PSIHOLGINJA
KANTONALNOG TUŽILAŠTVA ZENIČKO-
DOBOJSKOG KANTONA**

STRUČNI SAVJETNICI U PRAVOSUĐU

Uloga i rad psihologa u pravosudnim institucijama u BiH

„Svacom djetetu u krivičnom postupku treba pružiti osjećaj sigurnosti i spoznaju da nisu sami“

Posao psihologa je sam po sebi veoma delikatan, posebno za one koje rade sa najosjetljivijim kategorijama, poput djece. Koji su izazovi u radu psihologa u tužilaštvu?

M. Vardo: Izazova ima raznih kao i u svakom poslu, a jedan od najčešćih jeste ostati objektivan bez emotivnog uključenja i proživljavanja dječijih patnji, balansiranje između potreba istrage i potreba djece u krivičnom postupku, prepoznati najbolji trenutak, ostati vjeran sebi i svojoj procjeni, što postizemo konstantnim radom na sebi kao i pohađanjem raznih relevantnih edukacija.

Koji su Vaši zadaci u tužilaštvu i šta biste istakli kao najvažnije u Vašem radu?

M. Vardo: Zadatak stručnih savjetnika je višestruk i odnosi se na psihološku procjenu, pripremu i podršku svjedoka i oštećenih u krivičnom djelu od momenta prijave krivičnog djela, tokom provođenja istrage, a po potrebi i u drugim fazama krivičnog postupka. Da bi se zadatak što kvalitetnije obavio, potreban je individualni pristup u svakom predmetu.

Koja je bila vaša motivacija da postanete psiholog i šta je to što vas motivira u svakodnevnom radu?

M. Vardo: Razlog mog interesovanja za psihologiju jeste ljudska snaga i moć koju jedino kao ljudi imamo da preživimo nezamislivo. Moj motiv je pružiti pomoć uvijek koliko mogu u datom trenutku. Motiviranost raste svaki put kada nakon razgovora sa djetetom, koje je žrtva krivičnog djela ili svjedok, dobijemo rečenicu *“hvala, pa nije uopšte bilo strašno”*, odnosno taj osjećaj da sam nekom djetetu pomogla da proces saslušanja ne izazove dodatne negativne posljedice ili novu traumu i patnju.

Šta je po Vašem mišljenju najbitnije promijenjeno u tužilaštvima uvođenjem radnog mjesta stručnog saradnika psihologa?

M. Vardo: Uvođenje radnog mjesta stručnog savjetnika/saradnika za podršku svjedocima počelo je još 2005. godine kada se i javila potreba za psihološkom podrškom svjedocima u predmetima ratnih zločina, pa samim tim se širila sve do najranjivije kategorije, a to su

djeca u krivičnom postupku. Najviše se promijenila, ali ne dovoljno, sama pozicija svjedoka i oštećenih u krivičnom djelu, odnosno stavljanjem naglaska na njihove potrebe. Također, stupanjem na snagu Zakona o zaštiti i postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku data je jasnija i preciznija uloga stručnih savjetnika u krivičnim postupcima, gdje su djeca ta koja dolaze u kontakt sa pravosudnim sistemom.

Da li postoje određeni izazovi sa kojima se eventualno susrećete prilikom obavljanja Vašeg svakodnevnog posla u tužilaštvu?

M. Vardo: Ovdje je važno napomenuti da postoji neznanje i nerazumijevanje same uloge i sposobnosti stručnih savjetnika (psihologa) i njihovog rada, što može da otežava rad stručnih savjetnika. Čini mi se da dovoljna pažnja nije posvećena važnosti mentalnog zdravlja uposlenika u pravosuđu.

Koje su Vaše preporuke za unapređenje u radu tužilaštava iz perspektive jednog psihologa?

M. Vardo: Preporuke su kontinuirana edukacija tužilaca, sudija i stručnih savjetnika, te njihova međusobna intervizija i supervizija, davanje na važnosti unapređenju i očuvanju mentalnog zdravlja svih uposlenika u pravosuđu. Također, smatram da bi uvođenje psihološke procjene potencijalnih zaposlenika za rad u tužilaštvima bilo od izuzetne važnosti, jer ovako odgovoran i stresan posao mogu raditi samo kompletne ličnosti.

TEME

Predmete organizovanog kriminala i korupcije potrebno je proaktivno komunicirati

Visoko sudsko i tužilačko vijeće (VSTV) BiH organiziralo je u Banja Luci 13. aprila 2023. godine, radionicu o primjeni propisa o slobodi pristupa informacijama za službenike za odnose s javnošću, sekretare i savjetnike koji direktno rade na njihovoj primjeni. Tom prilikom stavljen je fokus na važnost transparentnosti i ujednačenog pristupa pri odlučivanju o zahtjevima za pristup informacijama pod kontrolom tužilaštava u BiH, kao javnih organa.

Kroz teorijsko-pravni osvrt i praktične vježbe zasnovane na relevantnim slučajevima iz prakse, radionicu je moderirao Samir Beganović, sekretar i službenik za informisanje Tužilaštva Brčko distrikta BiH. On je istakao značaj transparentnosti, ali i proaktivnosti u radu svakog tužilaštva, kako u redovnom radu tako i u odnosima prema javnosti. Prema njegovim riječima, bilo da se radi o redovnoj ili kriznoj, reaktivnoj ili proaktivnoj komunikaciji, važno je profesionalnim odnosom prema strankama, građanima i medijima, osigurati da njihova prava i slobode uvijek i u potpunosti budu realizirani, uz minimum troškova i vremena.

„Tužilaštva su, po definiciji, javni organi osnovani da budu na dispoziciji građanima, pa su bez sumnje i informacije, koje tužilaštva prikupe u radu i obrađuju, na neki način javno dobro. U tom pravcu, nužan je apsolutni otklon od bilo kojeg oblika birokratskog pristupa, kao i uspostava institucionalnih i proceduralnih mehanizama za sprečavanje svake moguće zloupotrebe“, istakao je Beganović.

Na radionici je naglašena važnost otvorenog pristupa prema javnosti u predmetima organiziranog kriminala i korupcije. Beganović je naglasio da je za jačanje povjerenja javnosti naročito važno konstantno ostvarivati i komunicirati rezultate u datoj oblasti, budući da su i očekivanja javnosti na ovom polju opravdano najveća.

„Predmeti ove vrste su od posebnog javnog značaja i nužno ih je, u svakom konkretnom slučaju, proaktivno javno komunicirati, počev od prijave kao najranije faze, pa sve do pravosnažnog presuđenja. Ovdje je naročito bitno kontinuirano naglašavati i obrazlagati ulogu tužilaca u istrazi, koja i pored ključne tužilačke odgovornosti za ukupan rezultat, često ostaje u sjeni prezentacije ostalih aktera u tom procesu“, kazao je Beganović.

Održavanjem stručne radionice u Banjoj Luci, razmjena iskustava i znanja u oblasti odnosa s javnošću, kao važan instrument za uspješnu kolegijalnu saradnju službenika za informisanje u tužilaštvima u BiH, nastavlja višegodišnji kontinuitet. Radionice ovog tipa usmjerene su na unapređenje transparentnosti pravosuđa u javnom interesu, kroz razmjenu dobrih praksi i ujednačavanje pristupa u ostvarivanju slobode izražavanja.

VIJESTI IZ PRAVOSUĐA

Panel diskusija

Mediji i pravosuđe: saveznici u borbi protiv protiv korupcije

U organizaciji centara za edukaciju sudija i tužilaca FBiH i Republike Srpske (RS), te Udruženja glasnogovornika tužilaštava u BiH, a uz podršku USAID-ovog projekta, na Igmanu je 19. maja 2023. godine, održana panel diskusija na kojoj su učestvovali predstavnici medija i pravosuđa.

Ovom prilikom razgovarano je o načinima prevazilaženja brojnih izazova u komunikaciji i saradnji na relaciji mediji – pravosuđe u BiH, s ciljem kvalitetnog i blagovremenog informisanja javnosti, s fokusom na predmete korupcije, privrednog i organizovanog kriminala.

Zaključeno je da mediji i pravosuđe trebaju biti saveznici u borbi protiv korupcije, te da je apsolutno neophodna kontinuirana edukacija novinara za izvještavanje o radu pravosuđa i senzibilizacija pravosudne zajednice u vezi sa potrebama medija za informacijama iz pravosuđa.

Prisutni novinari istakli su zabrinutost u vezi sa izmjenama Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika RS kojim se kriminalizira kleveta u tom bosanskohercegovačkom entitetu, a koji će, prema riječima prisutnih novinara, značajno ugroziti novinarske

slobode, te pravo javnosti na informacije. Sloboda izražavanja je jedno od osnovnih ljudskih prava zagarantovano i kroz član 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Dogovoreno je da se uskoro ponovo organizira susret predstavnika pravosudne i medijske zajednice u BiH, gdje će se razgovarati o eventualnom napretku u ovoj oblasti i narednim koracima saradnje.

Unapređenje regionalne saradnje između tužilaštava u oblasti odnosa s javnošću

Uz podršku regionalnog projekta „Borba protiv teškog organizovanog kriminala na Zapadnom Balkanu – IPA 19, u Herceg Novom (Crna Gora) u maju ove godine, organizovana je dvodnevna konferencija, tokom koje je potpisan Memorandum o saradnji u oblasti odnosa s javnošću između tužilaštava regiona.

Memorandum predviđa mogućnost direktne razmjene informacija i dokumenata između službi za odnose s javnošću, koje se odnose na njihov rad.

U radnom dijelu konferencije, istaknuto je da je uspješna komunikacija sa svim zainteresovanim javnostima jedan od značajnih strateških ciljeva tužilaštava, te da se već godinama uspješno ostvaruje. Također je naglašena potreba međunarodne saradnje tužilačkih institucija iz zemalja regiona u borbi protiv organizovanog kriminala. Potpisnici memoranduma složili su se da ovakvi susreti doprinose poboljšanju saradnje na svim nivoima i unapređenju međusobnih profesionalnih odnosa, te je naglašeno da Memorandum predstavlja dodatnu vrijednost regionalne saradnje.

Potpisnici Memoranduma su Tužilaštvo BiH, Federalno tužilaštvo FBiH, Republičko javno tužilaštvo RS, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH, Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore, Vrhovno javno tužilaštvo Republike Srbije, Vrhovno državno tužilaštvo Republike Slovenije, Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije i Generalno tužilaštvo Republike Albanije.

Osim ceremonije potpisivanja Memoranduma, u okviru konferencije organizovana je radionica za predstavnike službi za odnose s javnošću u cilju razmjene iskustava i razvijanje modaliteta za buduću saradnju.

**IRA AKVIĆ, SEKRETAR KANTONALNOG SUDA
U ZENICI**

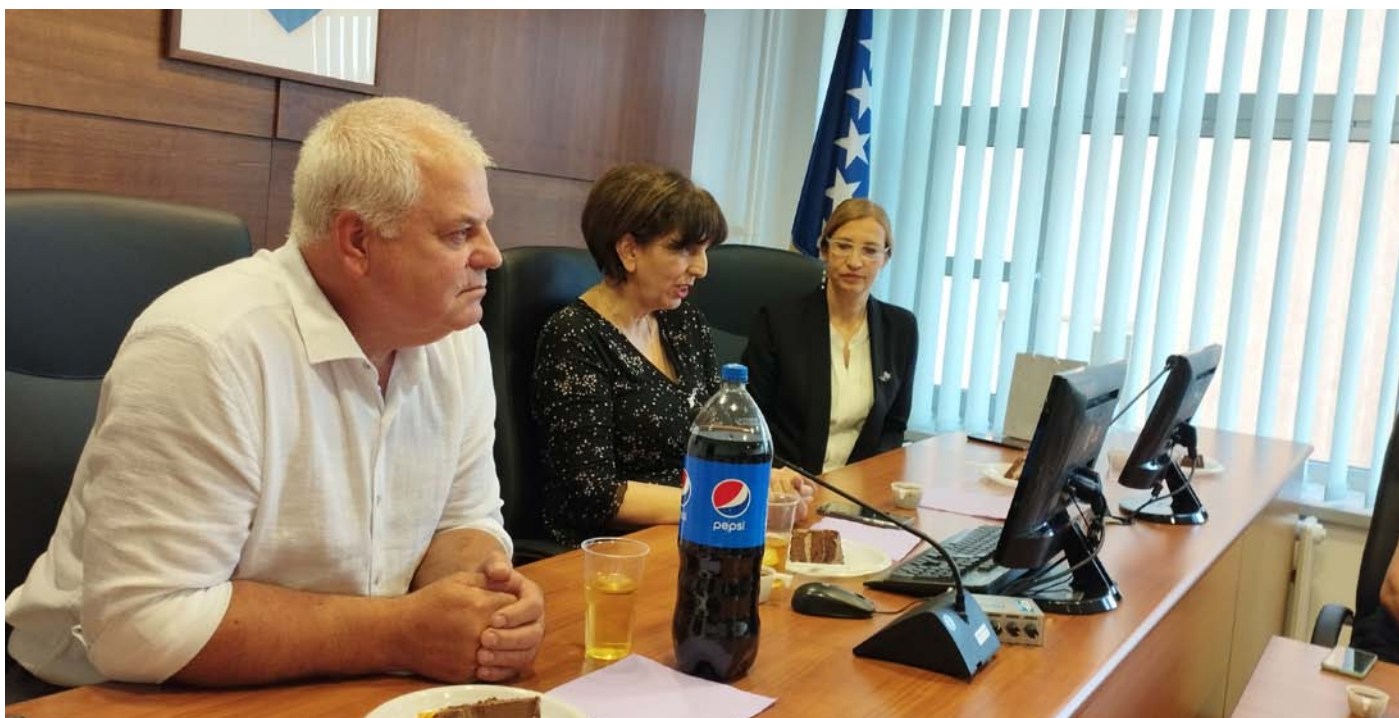
Etika i borba protiv korupcije u pravosudnom sistemu BiH

Iri Akvić, sekretaru Kantonalnog suda u Zenici često se obraćaju njeni saradnici – nesudsko osoblje sa određenim etičkim pitanjima i dilemama. Ponekad joj nije bilo jednostavno da osigura brze i precizne odgovore, obzirom da uposlenici u pravosuđu u BiH (nesudsko osoblje), za razliku od sudija i tužilaca, ranije nisu imali jasne smjernice/kodekse ponašanja za oblast etike i integriteta. Također, uposlenici u pravosuđu do sada nisu imali pristup obukama u navedenoj oblasti. Nepostojanje jasnih smjernica i obuka u oblasti etike predstavlja visok rizik za pravosudne institucije, jer su polazne tačke za korupciju najzastupljenije među uposlenicima u pravosuđu.

USAID-ov projekt Pravosuđe protiv korupcije je izradio dva važna dokumenta čiji je cilj osiguranje konkretnih smjernica za ponašanje uposlenika i prevencija korupcije u pravosuđu – Model etičkog kodeksa za uposlenike u pravosuđu i Smjernice za ponašanje uposlenih u pravosudnim institucijama u BiH. Oba dokumenta je usvojio VSTV BiH 2021. godine.

Kako bi pomogao da ovo novo uputstvo zaživi u praksi, Projekt je tokom 2022. i 2023. godine organizovao seriju obuka o etici, integritetu i prevenciji sukoba interesa. Kako je napomenula gospođa Akvić, zahvaljujući ovim dokumentima, uposlenici u pravosuđu bit će bolje pripremljeni za rješavanje etičkih dilema sa kojima se suočavaju u radu.

Od novembra 2022. do maja 2023. godine, obuke za uposlenike u pravosuđu o etici, integritetu i prevenciji sukoba interesa organizovane su u Tuzli, Sarajevu, Mostaru, Zenici, Banja Luci i Bihaću. Zahvaljujući podršci USAID-a, edukacije u ovoj oblasti pohađalo je više od 150 uposlenika u pravosuđu u BiH.

“Već više od 15 godina, sudije i tužioci u BiH imaju svoje kodekse ponašanja i redovno pohađaju obuke u oblasti etike. Do sada su uposlenici u pravosuđu bili na neki način neopravdano zapostavljeni u ovoj oblasti. Zahvaljujući podršci USAID-a, situacija je značajno promijenjena. Konačno, osjećam se sigurnije prilikom suočavanja sa vlastitim etičkim dilemama, ali i osnažena da pružim podršku mojim kolegama u ovoj oblasti“, rekla je Ira Akvić, sekretar Kantonalnog suda u Zenici.

Kantonalni sud u Zenici je bio među prvim sudovima u BiH koji je usvojio Model kodeksa u čijem fokusu su specifični etički izazovi i rizici za uposlenike pravosudnih institucija. Model kodeksa predstavlja osnovu za harmonizovan pristup u uspostavljanju etičkih standarda za uposlenike pravosudnih institucija u BiH, što će pomoći da se osigura jednak pristup pravdi za sve. Do sada je više od 25 pravosudnih institucija usvojilo ovaj Model kodeks.

USAID-ov projekt Pravosuđe protiv korupcije predstavlja petogodišnju inicijativu koja ima za cilj unapređenje odgovora pravosuđa u BiH u predmetima korupcije, privrednog i organizovanog kriminala visokog nivoa, kao i unapređenje borbe protiv korupcije u pravosuđu.

Udruženje glasnogovornika u tužilaštvima u BiH

Valtera Perića 15
71000 Sarajevo

Tel: 033 442 614